

Jolsvai András

Hányjunk fittyet!

Megszoktuk, hogy a várak a hegyek tetején találhatóak: hiszen legfőbb funkciójuk évszázadokon át a védelem volt. Amikor jött az ellen (és mindig jött az ellen, az emberiség, mióta létezik, lankadatlan erővel és nagy kedvvel gyilkolja önmagát), bezárták a kapukat, felhúzták a hidakat, és a bástyák mögé bújva megpróbálták átveszteni az ostromot. A magaslaton épített várnak nemcsak az volt az előnye, hogy a védők messziről észrevehették a közeledő ellenséget, hanem az is, hogy a támadóknak meg kellett mászniuk egy hegyet is, ahhoz, hogy bevehessék az erődöt, komoly lehetőséget biztosítva a lelövésükre, lenyilazásukra, szurokkal való leöntésükre. Az a vár, véltem én is eddig, ami nem magaslaton épült, nem is vár, legfeljebb palota, és csak fennhézázásra (pontosabban lennhézázásra) való. Aki ilyesmire adja a fejét – pontosabban jobbágyai munkaerejét, gyakran

életét is – jobban teszi, hogy a palotája mellé építet egy fellegvárat is, biztos, ami biztos. (Ilyen volt Mátyás király visegrádi berendezkedése is, a hegyen a védvár, a Duna partján a palota.)

Mielőtt végleg elvesznénk a középkori védelmi stratégiák elemzésében (pedig volna még ezer ötletem, vessenek például egy pillantást valamely történelmi térkép lapjaira, melyek a török hódoltság határait mutatják be – hogy, hogy nem, az éppen a dunántúli és az északi középhegység határával esik egybe), húzzuk alá még egyszer azt az összefüggést, hogy vár az egyenlő a hegycsúccsal, de a hegycsúcs

azért nem egyenlő a várral. (Minden bogár rovar, de nem minden rovar bogár: nincs szebb az egyetemes műveltségél.)

Na, ennek az axiómának hány fittyet egy Mosel-parti erődítmény, jelesen Eltz vára. (Korrektbben: a vár a Mosel közelében, az Eltz partján lelhető fel, a vízről kapta nevét a vár, a várról kapta nevét a család, mely a tizenkettedik század óta birtokolja az épületegyüttest.) Ez a vár is sziklára épült, mint oly sokan Európában, csak-

hogy ez a szikla egy rejtett völgyben lelhető fel, körötte minden irányban hegyek: a látogató csak akkor veszi észre, ha áthatol valamelyikükön. Ez már önmagában is különleges élmény, és (az egyik) magyarázat lehet arra is, miért maradhatott meg ez a vár több, mint nyolc évszázadon át viszonylagos épségben – hát mert a kutya se vette észre. Ez persze így túlzás, ehhez sok szerencse is kellett, hogy kerüljék el a hódítások, háborúk, hogy ne haljon ki a tulajdonos család, és hogy maradjon elég hatalma, pénze a fenntartására, fejlesztésre. Ez itt mind összejött, az Eltzek komoly szerepet játszottak a környék, néha egész Némethon történetében, volt közöttük trieri választófejedelem, mainzi érsek, számos előjáró,

hátuljáró, és a család ma is virágzik, von und zu, ahogy illik, s nemcsak tulajdonolják a várat, hanem lakják is, legalábbis egyik szárnyát, persze csak úgy balkézről, mert van nekik rendes lakásuk is a közeli nagy-városokban. Azért persze büszkén mutogatják az ősöket olajban, több terem is tele van a róluk készült festményekkel.

Szerencse ide, szerencse oda (ja, még azt is írjuk az ő számlájára, hogy bár a család három részre szakadt az évszázadok során, e részek nem estek egymásnak, nem irtották ki egymást, hanem szépen megosztottak a vagyonon – a vár az oroszlános ágak jutott –

és mindenki elnyerte méltó jutalmát), azt már a gondos tervezés és a megfelelő propaganda számlájára írhatjuk, hogy – bár megközelítése korántsem egyszerű – mára Németországban Eltz vára a második legnépszerűbb idegenforgalmi látványosság a saját műfajában, pedig több, mint ezer versenytársával kellett megküzdenie: ajánlatos hát korai órán elindulni irányába, mert később hosszú órákig kell várakozni a bejutásra.

A termék egyébként mintaszerűen van eladva, a parkolótól a suttlebuszig, a сувениr-bolttól a büféig, a vezetett várlátogatástól a kincseskamráig minden világos, egyértelmű, végiggondolt. (És suhog a kasza – tkp. kassza –, bármerre lép az ember, de hát mi akartunk odamenni.) A várat a tízes évek végén teljesen felújították, uniós pénzekből és műemlékvédők bevonásával, most a tizenhetedik századi képét mutatja, olyan, mintha egy középkori olasz városka házait egymás tetejére építették volna, és cukorsüveget húztak a fejükre. A negyvenegynéhány teremből több, mint húsz látogatható, az idegenvezető gondosan kitér a berendezés eredeti darabjaira (meglepően sok ilyen van, bútorok, kályhák, képek, falikárpitok, hiába, ezt a várat soha senki nem rabolta ki – el tudjuk ezt képzelni innen, Közép Európából? –, ami hiányzik, azt eladták, elajándékozták), de a máshonnan származó vagy utángyártott darabok is

szépen illeszkednek a korba (mely bársonyosan átível néhány századon), így aztán járunk konyhában, hálószobában, lovagteremben, könyvtárban és ebédlőben, megismerkedve a középkori élet hétköznapijaival és ünnepeivel. Ráadásul kapunk egy gazdag kincseskamrát is, melyben főleg egyházi jellegű tárgyak lelhetőek föl. (Az ősök jelentős része viselt magas vallási tiszteket, de ez egyiküket sem akadályozta abban, hogy ősökké váljanak.)

Egy szó mint száz, Eltz a gyakorlott várlátogatóknak is emlékezetes élményt nyújt: ne hagyják ki, ha arra járnak.

Fotó: Tanyi Adrienne